

JEDINEČNÝ ROMÁN
OCENĚNÝ PULITZEROVOU CENOU

R Ů S T

HERNAN DIAZ

R Ů S T

Překlad knihy byl podpořen tvůrčím stipendiem
Ministerstva kultury ČR.

TRUST © 2022 Hernan Diaz

First published by Riverhead Books, an imprint of Penguin Random House LLC

Translation rights arranged by AJA Anna Jarota Agency
and The Clegg Agency, Inc., USA.

All rights reserved.

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Silvie Mitlenerová, 2025

Cover © Keith Hayes, 2025

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-5459-5 (pdf)

HERNAN DIAZ

R Ů S T

přeložila Silvie Mitlenerová

Obsah

POUTA ▷ 7

Harold Vanner

MŮJ ŽIVOT ▷ 123

Andrew Bevel

**VZPOMÍNKY,
JAK JE PAMĚŤ**

UCHOVALA ▷ 179

Ida Partenza

LHŮTY ▷ 339

Mildred Bevelová

Anne, Else, Marině a Aně

POUTA

ROMÁN

Harold Vanner

1.

Protože od narození požíval téměř všech výhod, jedno z mála privilegií odepřených Benjaminu Raskovi byl hrdinský vzestup: jeho příběh neobsahoval houževnatost a vytrvalost a nešlo ani o příběh nezlomné vůle, jež vykově zlatý osud prakticky ze strusky. Podle zadní strany rodinné bible Raskových se předci jeho otce v roce 1662 přestěhovali z Kodaně do Glasgow, kde začali obchodovat s tabákem z bývalých britských kolonií. Během následujícího století se jejich podnikání dařilo a expandovalo do té míry, že se část rodiny přestěhovala do Ameriky, aby mohli více dohlížet na dodavatele a kontrolovat výrobu po všech stránkách. O tři generace později Benjaminův otec Solomon vyplatil všechny příbuzné i mimorodinné investory. Pod jeho výlučným vedením společnost dál prosperovala. Netrvalo dlouho a stal se jedním z nejvýznamnějších obchodníků s tabákem na východním pobřeží Spojených států. Možná skutečně získával zásoby od nejvybranějších dodavatelů na kontinentu, ale klíč k Solomonovu úspěchu ležel spíše než ve kvalitě zboží v jeho schopnosti využít zjevný fakt: tabák měl v sobě samozřejmě cosi požitkářského, ale většina mužů kouřila proto, aby si mohli pohovořit s jinými muži. Solomon Rask jim tím pádem dodával nejen nejvybranější doutníky, doutníčky a dýmkové tabáky, ale také (a především) možnost vést vytríbené rozhovory a navazovat politické konexe. V oboru se vypracoval na vrchol a upevnil si tam pozici díky své společenskosti a přátelstvím utužovaným v kuřáckém salonku, kde býval

často viděn při sdílení seříznutých doutníků s některými významnými zákazníky. Počítal mezi ně například Grove-
ra Clevelanda, Williama Zacharyho Irvinga a Johna Pier-
ponta Morgana.

Na vrcholu úspěchu si Solomon nechal na Západní sedmnácté ulici postavit dům, který se dočkal dokonče-
ní zrovna před Benjaminovým narozením. Solomon byl
ale v newyorském rodinném sídle k zastižení jen zřídka.
Práce ho vláčela z jedné plantáže na druhou a ustavičně
dohlížel na balírny doutníků nebo navštěvoval obchodní
partnery ve Virginii, Severní Karolíně a Karibiku. Vlast-
nil dokonce malou haciendu na Kubě, kde každoročně
trávil větší část zimy. Zvěsti o pobytu na ostrově upevnily
Solomonovu pověst dobrodruha s touhou po exotice, což
podnikání jen prospívalo.

Paní Wilhelmina Rasková nikdy nepřekročila práh
manželova kubánského sídla. I ona New York často opou-
štěla – odjížděla, jakmile se Solomon vrátil, a celá roční
období trávila v letních domech svých přítelkyň na východ-
ním břehu řeky Hudson nebo v jejich vilkách v Newportu.
Jediná očividná věc, kterou se Solomonem sdílela, byla
vášeň pro doutníky; ty kouřila přímo obsedantně. Na ta-
kovou dámu se jednalo o velmi neobvyklý zdroj potěšení,
užívala si svou zálibu proto pouze v soukromí, ve spo-
lečnosti přítelkyň, což ji ale nijak neomezovalo, protože
těmi se obklopovala neustále. Willie, jak jí přezdívaly, byla
součástí pevně soudržné skupiny žen, které jako by tvo-
řily svého druhu nomádský kmen. Nepocházely jen z New
Yorku, ale rovněž z Washingtonu, Filadelfie, Providence,
Bostonu, dokonce až z Chicaga. Přesouvaly se jako smeč-
ka a podle období se vzájemně navštěvovaly doma nebo
v letních sídlech. Západní sedmnáctá ulice se stávala
dočasným příbytkem spolku na několik měsíců počínaje
koncem září, kdy Solomon odjížděl na svou haciendu. Ať

už ale dámy zrovna pobývaly v kterékoli části země, celý kmen beze změny držel při sobě v nedobytném kruhu.

Benjamin se po většinu času omezoval na svůj a chůvin pokoj, o zbytku domu z hnědého pískovce, kde vyrůstal, proto měl jen nejasnou představu. Když se doma vyskytovala matka s přítelkyněmi, držely ho dál od místností, kde se pozdě do noci kouřilo, hrály se karty a pilo se sauternské víno; když všechny zmizely, přízemí a první patro se proměnilo ve zšeřelou řadu zabedněných oken, přikrytého nábytku a svícňů pod baňatými poklopy. Všechny chůvy a vychovatelky tvrdily, že Benjamin je vzorné dítě, a učitelé to potvrzovali. Dobré vychování, inteligence a poslušnost se nikdy nepropojily v takovém souladu jako u tohoto miloučkého dítky. Jediná chyba, na niž dokázali někteří učitelé z jeho raného dětství po dlouhém tápání připadnout, byla Benjaminova neochota družit se s dětmi. Když jeden z pedagogů přisoudil žákův nedostatek přátel strachu, Solomon mávl nad jeho obavami rukou a prohlásil, že chlapec se prostě stává mužem svébytného charakteru.

Osamělé vyrůstání jej nepřipravilo na internátní školu. Už během prvního pololetí se stal předmětem každodenních urážek a drobných krutostí. Časem ale spolužáci zjistili, že jeho netečnost z něj činí neuspokojivou oběť, a nechali ho na pokoji. Staral se o sebe a bez nadšení vynikal ve všech hodinách. Na konci každého roku, poté co jej ověnčili všemi dostupnými oceněními a poctami, mu učitelé bez výjimky kladli na srdce, že jednou své alma mater vynese mnoho slávy.

Během závěrečného ročníku jeho otec zemřel na srdeční selhání. Na pohřbu doma v New Yorku příbuzné i známé ohromila Benjaminova vyrovnanost, ale pravda byla taková, že truchlení zkrátka poskytlo jeho přirozeným povahovým rysům společensky přijatelnou podobu. Se značnou, byť předčasnou vyspělostí, která otcovy právní zástupce

i bankéře zaskočila, si chlapec vyžádal nahlédnutí do závěti a všech souvisejících finančních výkazů. Pan Rask byl svědomitý a pořádný muž a jeho syn neshledal v dokumentech žádnou nesrovnalost. Poté co tuto záležitost uzavřel a obeznámil se s tím, co může čekat, až dospěje a získá nárok na dědictví, se vrátil do New Hampshiru dokončit školu.

Jeho matka strávila krátké období vdovství s přítelkyněmi na Rhode Islandu. Odjela v květnu, krátce před Benjaminovou promocí, a před koncem léta zemřela na rozedmu plic. Rodina i přátelé, kteří se zúčastnili tohoto druhého, mnohem zasmušilejšího obřadu, víceméně netušili, jak hovořit s mladým mužem, jenž během pouhých několika měsíců zcela osiřel. Naštěstí existovalo mnoho praktických záležitostí k diskusi – správa majetku, vykonavatelé závěti a právní otázky spojené s odkázáním nemovitosti.

Benjaminova zkušenost se studiem vysoké školy vypadala jako zesílená ozvěna let strávených na škole základní. Projevoval tytéž nedostatky a nadání, ale nyní jako by získal chladnou náklonnost ke svým nedostatečnostem a skryté pohrdání vůči svým talentům. Některé významné vlastnosti jeho předků u něj zřejmě vyprchaly. Nemohl se více lišit od svého otce: ten si získal každou místnost, do které vkročil, když přiměl celé osazenstvo, aby se točilo kolem něj, a nesdílel nic ani se svou matkou, jež pravděpodobně nestrávila jediný den života o samotě. Tyto odlišnosti se po promoci ještě zvýraznily. Přestěhoval se z Nové Anglie zpět do města a selhával v tom, v čem většina jeho známých vynikala – byl neohrabaný sportovec, netečný člen klubů, pramálo nadšený pijan, průměrný hráč, vlažný milenec. Zrovna on, jenž za své bohatství vděčil tabáku, ani nekouřil. Ti, kdo jej obviňovali z přehnané šetrnosti, nepochopili, že popravdě řečeno po ničem nebažil, a nemusel tedy nic ani potlačovat.

Obchodování s tabákem nemohlo Benjaminu zajímat méně. Vadil mu jak výrobek – to primitivní vtahování a vyfukování, ta divošská fascinace kouřem, hořkosladký zápach hniјících listů –, tak společnost kolem něj, již si jeho otec tolik užíval a zručně ji využíval. Nic Benjaminu neznechucovalo více než kuřácké spolčování v zamlžených saloncích. Přes nejupřímnější snahu se nedokázal vášnivě hádat o to, zda jsou lepší lonsdalky, nebo diademy, ba nesvedl ani s nadšením, jaké s sebou nese pouze přímá zkušenost, opěvovat robusto doutníky z vlastní výroby ve Vuelta Abajo. Tabákové plantáže, sušárny a továrny patřily do vzdáleného světa, který neměl zájem poznávat. Sám by jako první přiznal, že jakožto vyslanec továrny naprosto nevyhovuje, proto delegoval běžný denní provoz na vedoucího. Tento člověk oddaně působil pod Solomonem po dvě desetiletí. Nadto – v rozporu s radou vedoucího a prostřednictvím agentů, s nimiž se nikdy osobně nesetkal – Benjamin pod cenou prodal otcovu haciendu na Kubě a všechno v ní, aniž to vůbec sepsal a prohlédl. Jeho bankéř investoval tyto peníze do cenných papírů, společně se zbytkem mladíkových úspor.

Uběhlo několik nezajímavých let, během nichž se rozpačitě pokoušel založit různé sbírky (mincí, porcelánu, přátel), občas podlehl hypochondrii, snažil se získat nadšení pro koně a selhal v roli elegána.

Čas ho v jednom kuse tlačil.

Navzdory svým skutečným zálibám začal plánovat cestu po Evropě. Všechno, co ho na starém kontinentě zajímalo, se přitom už naučil z knih a zažít tyto věci a místa na vlastní kůži nepovažoval za důležité. Netěšil se ani na

to, že bude celé dny uvězněn na lodi s cizími lidmi. Nicméně sám sebe přesvědčoval, že pokud má někdy odjet, nastal ten nejvhodnější čas: v důsledku série finančních krizí a z nich plynoucí ekonomické recese, která v minulých dvou letech dusila celou zemi, v New Yorku obecně panovala chmurná atmosféra. Obrat k horšímu ho přímo neovlivnil, proto si Benjamin jen vágně uvědomoval jeho příčiny – soudil, že to všechno začalo s prasknutím železniční bubliny a souviselo to s následujícím pádem stříbra, jenž vedl k velké poptávce po zlatu, a ta nakonec vyústila v krach velkého počtu bank v roce 1893, v události později známé jako stříbrná panika. Ať už na sebe příčiny navazovaly v jakémkoli pořadí, jemu to starosti nedělalo. Měl obecnou představu, že trhy klesají a zase rostou, a věřil, že dnešní ztráta znamená zítřejší zisk. Spíše než aby ho finanční krize – nejhorší od černého pátku před dvěma dekádami – od cesty do Evropy odradila, zařadila se mezi nejsilnější pobídky k odjezdu.

Když se Benjamin chystal určit datum cesty, bankéř ho informoval, že skrz určité „konexe“ se mu podařilo upsat dluhopisy vydané za účelem obnovení státních zlatých rezerv, jejichž úbytek přivedl tolik bank k insolvenční. Celé množství se prodalo za pouhou půlhodinu a Rask na tom během jediného týdne slušně vydělal. Nevyžádané štěstí v podobě příhodných politických změn a výkyvů trhu tedy vedlo k náhlému a zdánlivě spontánnímu růstu Benjaminova solidního dědictví, o jehož rozmnožování se nikdy nestaral. Nicméně ve chvíli, kdy to za něj zařídila náhoda, objevil hluboko ve svém nitru hlad, o jehož existenci neměl tušení, dokud se mu nedostalo dostatečně velké návnady, aby ho probudila k životu. Evropa bude muset počkat.

O Raskův majetek pečovala konzervativní společnost J. S. Winslow & Co. O rodinný podnik se starala odjakživa. Tato firma, založená jedním z otcových přátel, nyní

patřila Johnu S. Winslowovi mladšímu. S Benjaminem se pokusil sprátelit a selhal. V důsledku toho vztah mezi oběma mladými muži poněkud vázl. Pracovali v těsném kontaktu, ačkoli často přes poslíčky nebo po telefonu, což Benjamin upřednostňoval před zbytečnými a pracně žoviálními osobními schůzkami.

Benjamin se brzy zdokonalil ve čtení burzovní telegrafní pásky, v hledání vzorců, jejich propojování a objevování skrytých kauzalit mezi zdánlivě nesouvisejícími tendencemi. Winslow si uvědomil, že jeho klient je nadaným žákem; tvrdil mu proto, že věc vyžaduje větší zasvěcení, než tomu skutečně bylo, a jeho předpovědi zavrhoval. Rask začal přesto činit vlastní rozhodnutí, obvykle proti radám firmy. Přitahovaly ho krátkodobé investice a ponoukal Winslowa, aby uzavíral vysoce riskantní obchody v oblasti opcí, termínových kontraktů a dalších spekulacích nástrojů. Winslow vždy nabádal k opatrnosti a proti těmto lehkomyšlným plánům protestoval: odmítal vystavit Benjaminu nebezpečí, že ztratí kapitál v riskantních podnicích. Ne že by se strachoval o majetek svého klienta, spíše se zřejmě obával toho, jak působí navenek, a snažil se udržovat určité dekorum – koneckonců, jak sám jednou pronesl, je v jádru účetní, ne bookmaker, a zodpovídá za finanční instituci, nikoli za hernu. Po otci zdědil pověst rozumného investora a zamýšlel tento odkaz ctít. Nakonec ovšem vždy postupoval podle Raskových pokynů a hromadil provize.

Během jednoho roku se Rask, unavený poradcovým moralizováním a těžkopádným tempem, rozhodl začít obchodovat na vlastní pěst a Winslowa propustil. Přetržení všech pout s rodinou, která byla té jeho po dvě generace tak blízká, ještě přispělo k Benjaminovu pocitu uspokojení a skutečného úspěchu, když nyní poprvé v životě převzal otěže do svých rukou.

Ze dvou dolních podlaží jeho rodinné vily se stala improvizovaná kancelář. Takovou proměnu vyloženě neplánoval, spíš nastala v důsledku střetu s neočekávanými potřebami, jak se jedna po druhé vynořovaly, až najednou překvapivě vzniklo něco jako pracovní prostor plný zaměstnanců. Začalo to poslíčkem, jehož Benjamin honil po celém městě s investičními certifikáty, dluhopisy a dalšími dokumenty. O pár dní později mu chlapec oznámil, že se neobejde bez výpomoci. Společně s dalším poslíčkem Benjamin najal telefonistku a fakturanta; i ten ho brzy informoval, že to sám nezvládne. Řízení zaměstnanců obíralo Benjamina o čas, najal si proto tajemníka. Ostatně i prosté vedení účetních knih začalo být brzy zdlouhavé, zaměstnal tedy účetního. Ve chvíli, kdy si jeho tajemník pořídil sekretářku, Rask ztratil přehled o nových přírůstcích a už se dál nesnažil pamatovat si všechny tváře a jména.

S nábytkem, který celá léta spočíval nedotčen pod přehozy, nyní neuctivě zacházely sekretářky a chlapci vyřizující pochůzky. Na ořechovém jídelním stole se objevil burzovní telegraf, většinu tapet s reliéfním vzorem zlatého listí pokryly nástěnky s kotacemi, komínky novin umazaly slámově žlutý samet na dvojkřesle, psací stroj vytlačil důlek do sekretáře z atlasového dřeva, černý a červený inkoust nadělal kaňky na vyšívaném čalounění divanů a pohovek, cigarety popálily zvlněné hrany mahagonového stolu, uspěchané boty okopaly dubové lví tlapy a navždy potřísnily perské běhouny. Pokoje jeho rodičů zůstaly nedotčené. On spal v nejvyšším patře, kam jako dítě nikdy nezavítal.

Nebylo složité najít kupce na otcův podnik. Benjamin povzbudil továrníka z Virginie a obchodní společnost ze Spojeného království, aby se navzájem přehazovali. Od této části své minulosti se chtěl distancovat, proto ho potěšilo, že Britové zvítězili, a poslal tedy tabákovou společnost tam, odkud přišla. Doopravdy ho ale potěšilo, že díky zisku z prodeje mohl pracovat ve vyšších sférách, zvládat novou úroveň rizika a financovat dlouhodobé transakce, o nichž v minulosti ani neuvažoval. Benjaminovo okolí mátl, že jeho majetek ubývá v nepřímé úměře k jeho bohatství. Prodal všechny zbývající rodinné nemovitosti včetně domu z hnědého pískovce na Západní sedmnácté ulici a všechno cenné v nich. Jeho oblečení a dokumenty se vešly do dvou kufrů; nechal je poslat do hotelu Wagstaff a pronajal si tam apartmá.

Začalo ho fascinovat pokrivení peněz – jak je dokážete přinutit, aby se celé prohnuly a svinuly, až se násilím začnou krmit samy sebou. Izolovaná povaha spekulace, která si vystačí úplně sama, promlouvala k jeho povaze, vzbuzovala v něm údiv a zároveň zůstávala samoúčelnou, nezávisle na tom, co jeho výdělků představovaly nebo co mu umožňovaly. Luxus znamenal vulgární přítěž. Jeho osamocená duše nebažila po přístupu k novým zážitkům. Politika a honba za mocí nehrály v jeho asociální mysli žádnou roli. Strategické hry, třeba šachy nebo bridž, ho nikdy nezajímaly. Pokud by se Benjamin někdo zeptal, asi by těžko hledal odpověď na otázku, co ho přitáhlo do světa financí. Určitě jeho složitost, to ano, ale také fakt, že nahlížel kapitál jako asepticky žijící objekt. Pohybuje se, jí, roste, množí se, onemocní a možná zemře. Ale zůstává čistý. To viděl s postupem času čím dál jasněji. Čím rozsáhlejší operace, tím větší odstup si získával od konkrétních podrobností. Nemusel se dotknout jediné bankovky ani se zaobírat věcmi a lidmi ovlivněnými jeho transakcí.

Stačilo jen přemýšlet, mluvit a možná trochu psát a to živé stvoření se rozpohybovalo a na cestě do říše rostoucí abstrakce kreslilo nádherné vzory, někdy i po vlastní ose, již Benjamin nedokázal předvídat – a to ho těšilo ještě o něco víc, jak se dotyčné stvoření snaží projevit svobodnou vůli. Obdivoval to a chápal, i když to pro něj zrovna znamenalo zklamání.

Centrální Manhattan Benjamin prakticky neznal – jen tak akorát, aby se mu nezamlouvaly ty kaňony kancelářských budov a zaplivané úzké uličky plné byznysmenů příliš vytížených předváděním, jak velice jsou vytížení. Chápal nicméně, jakou výhodu přináší sídlit ve finančním distriktu, a přesunul své kanceláře na Broad Street. Krátce poté se jeho zájmy rozšířily a získal křeslo v newyorské burze cenných papírů. Benjaminovi zaměstnanci si rychle uvědomili, že chová stejný odpor k dramatu jako k výbuchům radosti. Rozhovory omezené na zásadní věci se odehrávaly šepem. Každá pauza v klapání psacího stroje, každé vrznutí kožené sedačky nebo zašustění rukávu o papír bylo slyšet přes celou místnost. Nicméně nehluchá čínorodost čeřila vzduch v jednom kuse. Všem přítomným bylo jasné, že působí jako prodloužená ruka Raskovy vůle a že mají povinnost uspokojit, ba dokonce předvídat jeho potřeby, ale nikdy ho neobtěžovat svými vlastními. Dokud mu nemínili oznámit nějakou opravdu nepostradatelnou informací, čekali, až budou tázáni. Pracovat pro Raska se stalo ambicí mnoha mladých obchodníků, ale poté co se s ním rozloučili v dobré víře, že nasáli všechno, co se od něj mohli naučit, ani jeden nedokázal zopakovat úspěch bývalého zaměstnavatele.

K jeho značné nelibosti se jméno Rask ve finančních kruzích začalo vyslovovat s uctivým údivem. Někteří otcovi staří přátelé se na něj obrátili s obchodními návrhy, které tu a tam přijal, a s tipy a návrhy – ty pokaždé ignoroval.

Obchodoval s hovězím a hnojivý, s měnami a mědí, s dluhopisy a drahokamy. Jeho zájmy už se neomezovaly jen na Spojené státy: Anglie, Evropa, Jižní Amerika a Asie se mu propojily do jednoho velkého území. Prozkoumával svět ze své kanceláře, pátral po riskantních půjčkách s vysokým úrokem a převoditelných vládních cenných papírech mnoha států, jejichž osudy se nerozlučně propletly kvůli jeho zákrokům. Někdy se mu povedlo získat celou emisi dluhopisů. Těch několik málo porážek následovaly ohromné úspěchy. Všem na jeho straně transakcí se vedlo dobře.

V prostředí, které se čím dál více a proti jeho vůli stávalo Benjaminovým „světem“, neexistovalo nic podezřelějšího než anonymita. I když k němu nikdy žádné drby nedolehly, Rask – se svým pečlivě nenápadným vzhledem, střídavými návyky a mnišským hotelovým životem – věděl, že musí být vnímán jako určitá osobnost. Už pouhé pomýšlení, že by jej mohli považovat za excentrika, ho popouzelo, a proto se rozhodl, že vyhoví očekáváním, která jsou s mužem takového postavení spojována. Postavil si vápencové sídlo v neoklasicistním stylu *beaux-arts* na křižovatce Páté avenue a Dvaasedesáté ulice a najal Ogdena Codmana, aby ho vyzdobil; dotyčný tak získal jistotu, že jeho ornamentální výkony se budou vychvalovat ve všech společenských rubrikách. Po dokončení domu se pokusil uspořádat bál, ale nakonec se to nepodařilo – všechno vzdal ve chvíli, kdy při práci na seznamu hostů se sekretářkou pochopil, že společenské vazby se násobí exponenciálně. Vstoupil do několika klubů, rad, nadací a asociací, kde ho vídali zřídka. Nic z toho mu nečinilo potěšení. Ještě méně by ho ale těšilo, kdyby o něm lidé uvažovali jako o „jedinečném“. Nakonec se stal bohatým mužem v roli bohatého muže. Skutečnost, že jeho situace splynula s kostýmem, mu nepřinesla o nic lepší pocit.

New York klokotal hlasitým optimismem těch, kdo věřili, že předběhli budoucnost. Rask samozřejmě z toho překotného růstu těžil, ale zůstávalo to pro něj čistě číselnou záležitostí. Necítil nutkání svézt se nově zprovozněnými linkami metra. Při několika příležitostech navštívil pár z těch mnoha mrakodrapů vztyčovaných všude po městě, ale nikdy ho nenapadlo, že by si do nich měl přestěhovat kancelář. Automobily ho obtěžovaly jak na ulicích, tak v rozhovoru. (Staly se všudypřítomným a z jeho pohledu nekonečně únavným tématem zaměstnanců i obchodních společníků.) Kdykoli mohl, vyvaroval se přechodu po nových mostech, které poutaly město dohromady, a davům přistěhovalců, denně připlouvajících na Ellis Island, se vyhýbal obloukem. Většinu newyorského dění prožíval skrze noviny – a především skrze cifry na burzovní telegrafní pásce. Navzdory svému specifickému (někteří by řekli zúženému) pohledu na město i on viděl, že přestože fúze a konsolidace vyústily v nahromadění bohatství u pouhé hrstky korporací dříve nevídané velikosti, všude panoval – a znělo to ironicky – kolektivní pocit úspěchu. Čirá mohutnost těchto nových monopolů, z nichž několik mělo větší hodnotu než rozpočet celého státu, dokazovala, jak nerovně se kořist přerozděluje. Většina lidí se ovšem nezávisle na osobní situaci držela jistoty, že tvoří součást rychle rostoucí ekonomiky, nebo se jí alespoň už brzy stane.

Pak se v roce 1907 Charles Barney, ředitel banky Knickerbocker Trust Co., zapletl do plánu na ovládnutí trhu s mědí. Pokus selhal a stáhl s sebou jeden důl, dvě makléřské firmy a banku. Brzy poté vyšlo oznámení, že šeky

vydané bankou Knickerbocker nebudou dále přijímány. Národní komerční banka vyřizovala požadavky vkladatelů několik následujících dní, Barney neviděl jinou možnost než zavřít krám a asi o měsíc později se střelil do hrudníku. Pád Knickerbockeru rozpoutal na trzích vlnu paniky. Hromadné vybírání vkladů způsobilo obecnou insolvenci, burza se propadla, žádalo se o splacení půjček, makléřské firmy vyhlášovaly bankrot, trustové společnosti se ocitaly v prodlení, komerční banky krachovaly. Všechny obchody se zastavily. Davy lidí se valily po Wall Street a žádaly výběr svých zůstatků. Oddíly jízdní policie křižovaly ulicemi a snažily se udržet pořádek. Kvůli nepřítomnosti dostupné hotovosti vystřelila úroková sazba krátkodobých půjček na více než sto padesát procent v řádu pouhých dnů. Z Evropy se přepravovalo ohromné množství zlatých cihel, ale i tyto miliony proudící přes Atlantik při hašení krize selhaly. Zatímco se otrásaly úplné základy uvěrů, Rask se svou poctivou rezervou v hotovosti krize využil. Věděl, které společnosti zasažené panikou jsou dost odolné, aby přežily, a posbíral jejich aktiva za absurdně podhodnocené ceny. Díky bystrému úsudku se v mnoha případech ocitl o krok před muži od J. P. Morgana, kteří se často přiřítili těsně za Raskem a vyhnali akcie nahoru. Uprostřed té bouře dokonce obdržel vzkaz přímo od Morgana se zmínkou o svém otci („Solomon míval jedny z nejlepších vyzrálých doutníků, jaké se mi kdy poštěstilo kouřit“) a pozvánkou na diskusi do jeho knihovny s některými nejdůvěryhodnějšími lidmi, „abychom pomohli ochránit zájmy našeho národa“. Rask bez vysvětlení odmítl.

Chvíli mu trvalo zorientovat se v nových výšinách, kam vystoupal po krizi. Kamkoli přišel, obklopovala ho bzučící aureola. Bez ustání ji mezi sebou a světem cítil a tušil, že ostatní to vnímají také. Jeho chování navenek zůstávalo stejné – držel se ve svém převážně opuštěném domě na

Páté avenue a odtamtud pěstoval povreční iluzi, že vede bohatý společenský život, ale ve skutečnosti omezoval své návštěvy na několik oficiálních akcí, u nichž usoudil, že tam jeho přízračný zjev zanechá největší dojem. Přesto ho ale ten bravurní kousek během paniky hodně změnil. I jeho samotného překvapilo, že u každého, koho potkal, pátral po náznacích, zda ho dotýčný poznává. Hladově toužil po potvrzení, že lidé postřehli ten šum kolem něj, to chvění, jedinou věc, která ho od nich odcizovala. Jakkoli to znělo paradoxně, touha utvrdit vzdálenost mezi ním a ostatními lidmi byla určitou formou vzájemné souměrnosti. A tento pocit dříve neznal.

Už se nejevílo schůdné, aby Rask nadále činil sám všechna rozhodnutí ohledně svých obchodů, a to ho donutilo vybudovat si těsný vztah s jedním mladíkem z kanceláře. Sheldon Lloyd postoupil v žebříčku, stal se jeho nejdůvěryhodnějším asistentem a probíral se denními záležitostmi, které vyžadovaly Raskovu pozornost. Na šéfův stůl nechal projít pouze ty opravdu zásadní. Převzal také některé schůzky během dne – zaměstnavatel se k němu přidával jen tehdy, když bylo potřeba demonstrovat sílu. Sheldon Lloyd více než jedním způsobem ztělesňoval většinu vlastností světa financí, které se Benjaminovi ošklivily. Stejně jako pro mnoho jiných lidí i pro Sheldona peníze znamenaly prostředek k dosažení nějakého cíle. Utrácel je. Kupoval si věci. Domy, vozidla, zvířata, obrazy. Hlasitě o nich vykládal. Cestoval a pořádal večírky. Nosil své bohatství na těle – jeho pokožka voněla každý den jinak, košile neměl vyžehlené, ale nové a saka se mu leskla prakticky stejně jako vlasy. Překypoval tou nejprůměrnější a nejtrapnější vlastností, „vkusem“. Když se na něj Rask někdy zadíval, říkal si, že jedině zaměstnanec dovede utratit peníze, které mu dal někdo jiný, tímto způsobem: hledáním úlevy a svobody.

Právě pro svou lehkomyšlnost připadal Sheldon Lloyd Benjaminu Raskovi užitečný. Ano, byl to inteligentní a prozíravý obchodník, ale rovněž se nedalo přehlédnout, jak v očích řady klientů a přelétavých společníků stereotypně ztělesňuje „úspěch“. Sheldon Lloyd byl dokonalým mluvčím podniku – v mnoha ohledech obstál mnohem efektivněji než jeho zaměstnavatel. Spolehlivě naplňoval všechna očekávání, jak by měl vypadat finančník, a Benjamin se na něj proto začal spoléhat i v záležitostech nad rámec jeho oficiálních povinností. Žádal ho, aby organizoval večere a večírky, a Sheldon rád poslechl, zalidnil Raskův dům svými přáteli a nadšeně bavil investory i členy správních rad. Skutečný hostitel se bez výjimky záhy vytratil, ale iluze, že vede poměrně aktivní společenský život, zesílila.

V roce 1914 Sheldon Lloyd odplul do Evropy uzavřít dohodu s Deutsche Bank a s jednou německou farmaceutickou společností a jako zástupce svého zaměstnavatele měl vyřídít i nějaké obchody ve Švýcarsku. Světová válka jej zastihla v Curychu, kam ho Rask poslal získat podíly v některých nových místních prosperujících bankách.

Benjamin mezitím doma obrátil pozornost k hmatatelným základům svého bohatství – věcem a lidem, které konflikt propojil do jediného soukolí. Investoval do odvětví souvisejících s válkou, od hornictví a výroby oceli po zbrojní průmysl a stavbu lodí. Začal se zajímat o letectví, uviděl totiž komerční potenciál letadel v dobách míru. Technologické pokroky definující tato léta ho fascinovaly, zakládal chemické továrny a financoval strojařské podniky, kde se patentovalo mnoho neviditelných součástí a kapalin pro nové motory pohánějící světový průmysl. Skrz své prostředníky v Evropě si také dojednával dluhopisy vydané všemi národy zapojenými do války. Jeho bohatství už nabralo opravdu impozantních rozměrů, přesto stál teprve na začátku svého skutečného vzestupu.

Benjaminova zdrženlivost rostla společně s jeho dosahem. Čím dále a hlouběji do společnosti sahaly jeho investice, tím více se uzavíral do sebe. Zdálo se, že prakticky donekonečna provázané prostředky, z nichž sestává bohatství – dluhopisy a akcie napojené na velké firmy napojené na půdu a vybavení a pracující masy lidí, kteří bydlí, oblékají se a jedí díky práci dalších mas po celém světě, placených v různých měnách s určitou hodnotou, jež jsou rovněž předmětem obchodu a spekulace a jsou napojené na osud různých státních ekonomik napojených v důsledku na velké firmy napojené na akcie a dluhopisy –, pro něj učinily bezprostřední vztahy bezvýznamnými. Nicméně když dosáhl bodu, který považoval za střed svého života, a následně jej minul, neurčitý pocit zodpovědnosti za zachování rodu společně s ještě povrchnější představou o vhodném chování ho přiměl uvažovat o sňatku.

2.

Brevoortovi byli stará rodina z Albany, s jejímž dobrým jménem se ne vždy pojilo zaručené bohatství. Stačily tři generace neúspěšných politiků a romanopisců, aby poklesli do stavu důstojné nejistoty. Jejich dům na Pearl Street, jedna z prvních staveb ve městě, tuto důstojnost vyloženě ztělesňoval a život Leopolda a Catherine Brevoortových se do značné míry točil kolem jeho údržby. Před Heleniným narozením uzavřeli horní podlaží, aby zajistili, že zvládnou dopřát plnou péči těm spodním, v nichž přijímali hosty. Jejich salon představoval doslova jedno z center společenského života v Albany a ztenčující se prostředky jim nezabránily ve zvaní Schermerhornových, Livingstonových a Van Rensselaerových. Za ohromný úspěch těchto setkání vděčili vzácné rovnováze mezi lehkostí (Catherine uměla vyvolat v ostatních dojem, že jsou nadaní diskutérři) a vážností (Leopold byl obecně uznáván jakožto jedna z místních intelektuálních a morálních autorit).

V daných společenských kruzích se politikaření považovalo za něco spíše zavrženíhodného a literatura zaváněla bohémstvím. Pan Brevoort nicméně zkombinoval neotesanou lásku svých předků k veřejné službě a psanému slovu a sepsal dva svazky o politické filozofii. Jeho práci se dostalo nulové odezvy; zahořkl, soustředil se na svou malou dceru a vzal její vzdělání do vlastních rukou. Od Helenina narození se pan Brevoort příliš zaměstnával svými nezday, aby jí mohl věnovat nějakou významnější pozornost, ale teď když se rozhodl zhostit se dceřiny výuky, těšil se z každé stránky její osobnosti. V pěti letech už byla náruživou čtenářkou a otec v ní s překvapením objevil předčasně vyspělou partnerku v dialogu. Chodívali na

daleké procházky k řece Hudson, které se někdy protáhly dlouho do noci, a rozebírali přírodní jevy kolem sebe – pulce a souhvězdí, opadané listí unášené větrem, světelný kruh kolem Měsíce a jelení parohy. Leopold až dosud nezažil takovou radost.

Všechny dostupné učebnice mu připadaly nedostatečné; zpochybňoval jejich obsah i pedagogický přístup. Pokud tedy zrovna neučil nebo se nevěnoval společenským závazkům, které mu manželka v jednom kuse bezmála dávala za úkol, měl plné ruce práce s psaním příruček a sestavováním pracovních sešitů pro dceru. Obsahovaly poučné hry, hádanky a rébusy – Helen to bavilo a téměř bez výjimky všechny vyřešila. Významnou pozici v Leopoldově vzdělávacím programu zastávala literatura společně s přírodovědou. Četli americké transcendentalisty, francouzské moralisty, irské satiriky a německé aforisty. S pomocí zastaralých slovníků se pokoušeli překládat pověsti a bajky ze Skandinávie, starého Říma a Řecka. Povzbuzení naprosto absurdním výsledkem svých snah (paní Brevoortová často musela vpadnout do jejich malé učebny a požádat je, aby se přestali „řehtat jako koně“, když měla zrovna hosty), rozepsali sbírku smyšlených nestydatých mýtů. První dva nebo tři roky Heleniných studií pod otcovým vedením zůstaly nejšťastnějším obdobím jejího života, a i když časem podrobnosti a obrysy vzpomínek vybledly, pocit vzrušení a naplněnosti zářil v její mysli už napořád.

Ve snaze rozšířit učební program vedly rozmarné výzkumné metody pana Brevoorta k již neplatným vědeckým teoriím, nepoužívaným filozofickým hodnotovým systémům, vyšinutým psychologickým doktrínám a rouhavým teologickým dogmatům. Ve snaze skloubit náboženství a vědu se nechal pohltit myšlenkami Emanuela Swedenborga. Tehdy dosáhl bodu obratu ve svém životě – a také ve

vztahu s dcerou. Veden Swedenborgovými názory uvěřil, že cestou ke ctnosti a možná až božské podstatě je spíše rozum než pokání a strach. Matematická pojednání vytlačilo na druhé místo Písmo svaté a pana Brevoorta těšilo, s jak elegantní lehkostí dokáže Helen ve věku sedmi nebo osmi let řešit složité algebraické rovnice a detailně kriticky rozebírat četné biblické pasáže. Rovněž ji požádal, aby si vedla podrobné deníky snů, které následně pročesávali s numerologickým zápalem a hledali zašifrované vzkazy od andělů.

Část dřívější radosti pana Brevoorta uvadla ve stínu nově objevené vášně pro teologii. Přesto dokud to šlo, Helen pokračovala v duchu dobré nálady předchozích let. Aby odlehčila houstnoucí nudu každodenních lekcí, naučila se, jak si s čím dál odtažitějším otcem pohrávat. Její převážně improvizované osnovy popravdě obsahovaly mnoho oborů, které ji bavily, a na ně se soustředila – aritmetika, optika, trigonometrie, chemie, astronomie –, ale mystičtější části otcova výkladu jí připadaly nezáživné, dokud nezjistila, jak je pro své pobavení překrucovat. Z biblických proroctví vytvářela anagramy a s jejich pomocí předpovídala rodinnou budoucnost; navrhovala vlastní kabalistické interpretace textů Starého zákona, podpořené ezoterickými matematickými důkazy, které na otce udělaly dojem pokaždé, ať už jim rozuměl, nebo ne; plnila stránky snového deníku šokujícími zápisky, z nichž mnohé hraničily s necudností. Leopold požadoval, aby své sny zapisovala bez výjimky upřímně, a Helen bavilo, jak se mu třásla brada špatně skrývanou hrůzou, když četl ty lehce oplzlé výmysly.

Vymýšlení snů začalo jako žert, ale nakonec se překlátilo v nutnost. Kolem devátých narozenin ji začala trápit nespavost a okrádala ji nejen o sny, ale také o klid. Ledové střípky úzkosti obsadily dívčinu mysl a zredukovaly ji

na pustinu plnou strachu. Zřídla jí krev, jako by se hnala cévami až příliš rychle. Někdy měla pocit, že její srdce lapá po dechu. Tato hrůzyplná noční bdění se objevovala častěji a častěji a dny po nich halil mlžný opar. Připadalo jí téměř nemožné hrát svou obvyklou roli. Přitom rodiče upřednostňovali právě tuto dceřinu otupělou letoru – otec s potěšením sledoval její bezduchou práci a matce se dce-
ra jevila přístupnější.

Helen si brzy uvědomila, že kromě otcovy žákyně se stala i předmětem jeho studia. Zajímal se zřejmě o konkrétní výsledky svého vyučování a sledoval, jak tvoří myšlení a morální zásady dítěte. Když ji zkoušel, Helen se často zdálo, že zpoza těch očí na ni pomrkává někdo jiný. Až při zpětném pohledu si uvědomila, že právě toto vyzvídání ji podnítilo vytvořit si klidnou, nenápadnou postavu, roli, do níž se dokonale a konzistentně převtělovala před svými rodiči a jejich přáteli – prostou, zdvořilou dívku, která většinu času mlčí a odpovídá jen přikývnutím nebo jednoslabičně, pokud to jde; když zachytí cizí pohled, vždy odvrátí zrak a za každou cenu se vyhýbá společnosti dospělých. Skutečnost, že tento převlek nikdy neodložila, ji v pozdějších letech vedla k úvahám, zda to nakonec celou dobu nebylo její pravé já nebo jestli se mu za ta léta její duše nepřizpůsobila.

Společenská setkání na Pearl Street se i přes tenčící se rodinné jmění těšila velké oblibě, což svědčilo především o šarmu a obratnosti paní Brevoortové. Hosty od účasti neodradila ani klesající kvalita čaje, ani značný úbytek personálu. Dokonce ani manžel, jehož chování se stávalo stejně nevyzpytatelným jako jeho záhadné vyjadřování, nedokázal její hosty zahnat. Čirou silou svého šarmu – a několika zručnými politickými manévry – zajistila, že se salon udržel v centru společenského a intelektuálního života města Albany. Zvrat ovšem nastal, když museli

znovu otevřít horní patra, zařídit je, jak nejlépe svedli, a vzít podnájemníky. Paní Brevoortová by se s tou ostudou, že jí státní zaměstnanci dupou po schodech, dokázala smířit, ale stálí hosté považovali vzhledem k ní za zdvořilejší, když přesunou setkání jinam. Přibližně tou dobou Brevoortovi došli k závěru, že Albany už je pro ně příliš provinční.

Před odjezdem do Evropy strávili měsíc v New Yorku, kde se ubytovali v bytě přítelkyně paní Brevoortové na křižovatce Východní čtyřiaosmdesáté a Madison avenue, pouhých pár bloků od sídla, o němž nikdo nepředpokládal, že se v budoucnu stane Heleniným domovem. Popravdě řečeno se Helen o několik let později často ohlížela zpět k této newyorské epizodě a uvažovala, jestli jako jedenáctiletá mohla při procházkách s matkou zahlédnout už tehdy úspěšného podnikatele, jenž se posléze stane jejím manželem. Viděli se už někdy? Ta dívka a ten muž? V každém případě je jisté, že jako dítě strávila několik nudných hodin ve společnosti mnoha lidí, kteří budou později, až se Helen vdá, soupeřit o její pozornost a přátelství. Matka ji s sebou během toho měsíce brala na všechny denní schůzky: obědy, přednášky, odpolední čaje, recitály. Paní Brevoortová říkávala, že co se naučí při těchto příležitostech, je pro její vzdělání zásadnější než řečtina nebo hodiny botaniky s otcem. Podle svého zvyku Helen na oněch akcích většinou mlčela: dívala se a poslouchala, aniž ji napadlo, že asi deset let nato mnohé z těch tváří a hlasů pozná, a aniž si dovedla představit, jak dobře jí coby dospělé poslouží vědět, kdo předstírá, že si ji pamatuje, a kdo na ni zapomněl.

Život v Evropě by bez paní Brevoortové nepřípadal v úvahu. Po příjezdu do Francie se ubytovali ve skromných pokojích v Saint-Cloud, ale Catherine brzy zjistila, že je to prostě příliš daleko od centra Paříže. Měla v plánu mnoho pochůzek, vyrazila proto na pár dní navštívit Lowellovy do Île Saint-Louis. Odtamtud obvolávala své známé nebo lidi, s nimiž se měla sejít a předat jim novinky, dopisy a důvěrné vzkazy z New Yorku. Po necelém týdnu obdrželi pozvání k pobytu u Margaret Pullmanové na náměstí Place des Vosges. Tato situace se opakovala téměř pokaždé: Brevoortovi přijeli do Biarritzu, Montreux, Říma a našli si rozumné ubytování v penzionu nebo hotelu v poněkud chudší, ale solidní městské čtvrti. Paní Brevoortová pak strávila přibližně týden návštěvami přátel, doručováním vzkazů a navazováním nových známostí mezi americkými přistěhovalci, až si vysloužila nabídku stát se i s rodinou hosty jednoho z nich. Časem se nicméně role obrátily: jestliže se na začátku paní Brevoortová spoléhala na laskavost svých zajištěnějších krajanů, asi po roce se poptávka po její společnosti rozrostla natolik, že musela některá pozvání odmítat, a tak byla ještě žádanější. Kamkoli se s rodinou vrtla, tam se stala průsečíkem mezi svými krajany, které se vyplatilo znát.

Nebylo výjimkou, že se Američané v zahraničí jeden druhému vyhýbali. Jednak se to podle nepsaného pravidla považovalo za slušnost, jednak nikdo nechtěl, aby ho v Evropě považovali za člověka bez přátel, staromódně závislého na známých z vlasti. Paní Brevoortová tyto zvyklosti dobře znala, využila jich a stala se svého druhu kuryrem mezi izolovanými cizinci, kteří její služby nadšeně

vítali – umožňovalo jim to totiž udržet si zástěrku odtahované nezávislosti. Právě na ni se lidé obraceli, když toužili být někomu představeni, což by se jinak zvrstlo v trapnou příhodu. Právě ona napravovala pokažené vazby a vytvářela nové. Dařilo se jí začleňovat lidi do vybraných kruhů a přitom zachovávat nezbytný dojem, že dotyčné kruhy zůstávají exkluzivní. Všichni se shodovali: paní Brevoortová je nepřekonatelná vypravěčka historek a mistrovská dohadovačka.

Brevoortovi cestovali podél hor, mořského pobřeží i skrz města (záleželo na ročním období) a zůstávali, zdržovali se nebo spěchali pryč (podle toho, jak se to hodilo) a celou dobu si kreslili mapu své okružní cesty Evropou. Pan Brevoort zasvětil většinu času vyučování dcery a vyhledávání různých mystických spolků – spiritismus, alchymie, mesmerismus, nekromancie a další podoby okultismu jej nejen zajímaly, ale přímo pohlcovaly. Helen už tak tížilo, že v otci ztratila přítele a svého jediného evropského společníka, ale přibližně touto dobou její nálada ochladla ještě o několik stupňů. Už povyroستla a byla dostatečně sečtělá a vzdělaná, aby pochopila, že Leopold se mění v pomateného zvědavce. Dceru mu nahrazovala dogmata a přesvědčení, kterým by se před několika lety společně vysmívali a sloužila by jim jako inspirace pro absurdní báje. Sice ji dost rozesmutožňovalo, že se jí otec vzdaluje, ale skutečnost, že zároveň ztrácí úctu k jeho intelektuálním kvalitám, ji přímo drtila.

Pan Brevoort nicméně zatím nebyl zcela netečný vůči dceřině nadání. Po několika letech na cestách musel uznat, že Heleniny vlohy pro jazyky, čísla, biblickou hermeneutiku a „mystickou intuici“ přesáhly jeho schopnosti, a začal plánovat část rodinného itineráře podle působišť různých učenců, kteří by mohli její vzdělání rozšířit. To je zavádělo do skromných penzionů v malých

vesničkách nebo levných hotýlků na předměstí univerzitních měst, kde museli matka, otec a dcera trávit čas jen ve vzájemné společnosti. Takto izolovaní a mimo svůj život se pan a paní Brevoortovi měnili v popudlivé a nepříjemné osoby. Helen se o to víc stáhla do sebe a její mlčení otevřelo bitevní pole pro čím dál jízlivější rodičovské hádky. Když ovšem konečně nastal čas na rozhovor s věhlasným profesorem nebo autoritou v oblasti okultních věd, Helen vždy prodělala jakousi proměnu. Náhle zářila sebedůvěrou – něco se v ní zatvrdilo, vybrousilo a rozsvítilo.

Ať už hovoříme o centru Jeny, okrajových částech Toulouse nebo předměstích Boloni, téměř vždy to probíhalo podobně. Pronajali si pokoje v hostinci, kde si paní Brevoortová stěžovala na nějakou zdravotní indispozici vyžadující klid na lůžku, a pan Brevoort mezitím vzal dceru na návštěvu k onomu velikanovi, jenž je tam přivedl. Zdlouhavé a většinou nesrozumitelné úvody Leopolda Brevoorta nutily hostitele pohlížet na něj i na jeho dceru s obavami a lítostí. Nejenže jeho výkladům rozuměli jen zasvěcení, ale hlavně je sděloval směskou převážně vymyšlené francouzštiny, němčiny a italštiny. Na některé z akademiků a mystiků zapůsobila Helenina podrobná znalost Písma svatého, její vědecké úspěchy a zběhlost v různých ezotrických dogmatech. Když pan Brevoort vycítil zájem, pokoušel se něco říct, ale zastavila jej zdvižená dlaň a po zbytek rozhovoru byl ignorován. Několik učenců ho dokonce požádalo, ať opustí místnost. Někteří s pedagogickou vřelostí stiskli Helen stehno, ale brzy ruku opět odtáhli, zastrašení dívčinou smrtící netečností a zatvrzelým nevráživým pohledem.

Helen zanechala dětství v Albany. Soustavně cestovala, a proto se seznámila jen s několika málo dívkami svého věku. Jednalo se však o natolik nezávazná setkání, že nikdy nemohla vykvést v plnohodnotná přátelství. Aby zabíla čas, učila se jazyky z knih, které přesouvala mezi různými domovy a hotely – z knihovničky v Nice si vzala výtisk *La Princesse de Clèves* a umístila ho na polici v Sieně místo *I viaggi di Gulliver*, jimiž zas zaplnila mezeru vzniklou po výpůjčce *Rot und Schwarz* v Mnichově. Nespavost si stále nárokovala noci a Helen používala knihy jako štít před nápořem abstraktních hrůz. Když už knihy nestačily, věnovala se deníku. Díky zapisování snů, které ji otec přiměl několik let udržovat, měla ve zvyku užívat ho denně. Jak přestával dceřiny poznámky kontrolovat, psaní se postupně odvrátilo od snů směrem k úvahám nad knihami, dojmem z navštívených měst a během těch probdělých nocí i k nejtajnějším strachům a touhám.

V Helenině raném mládí se odehrála poklidná, ale zásadní událost. Spolu s rodiči pobývala ve vile paní Osgoodové v Luce. Procházela se po pozemcích a později, omámená horkem, kolem prázdného domu. Dleli zde jako jediní hosté. Služebnictvo, sotva zaslechlo jejich kroky, se vytratilo. Pes rozplácený na chladivé terakotové podlaže, s napůl otevřenýma očima protočenýma vzhůru zrovna snil křečovitě sny. Nahlédla do obývacího pokoje: otec a pan Osgood usnuli v křesle. Helen cítila lehkou krutost, zmocňovala se jí neurčitá touha škodit. Uvědomila si, že hledí skrz dno nudy. Na druhé straně se nacházelo násilí. Otočila se na podpatku a vrátila se do zahrady. Když došla až ke stinnému místu, kde matka s hostitelkou popíjely

limonádu, jednoduše ohlásila, že se jde projít do města. Možná proto, že její hlas zněl tak rozhodně, možná proto, že se matka zrovna ocitla uprostřed důvěrného rozhovoru s paní Osgoodovou, nebo proto, že oříškově-měděná Lucca toho odpoledne zářila shovívavostí, nezazněla žádná námitka. Paní Brevoortová věnovala dceři pouze letmý pohled a popřála jí, ať si užije *passeggiata*, ale nechodí příliš daleko. A tak bez povšimnutí kohokoli dalšího začala pro Helen nová kapitola. Poprvé v životě se ocitla ve světě sama.

Ztrácela se v naplněném snu o nezávislosti, prakticky si nevšímalá, co se na venkovské cestě a kolem ní děje, probudilo ji až štukované ticho ve městě. V prázdných ulicích slyšela jen dutou ozvěnu vlastních kroků na dlažebních kostkách. Každých pár metrů se jemně sklouzla, jen aby cítila radost z vrznutí kožené boty o kámen. S každým blokem městečko ožívalo. Ve snaze prodloužit pocit euforie, kterou našla v počátečním tichu, se radostně a sebevědomě ubírala dál, pryč od hlasů na vzdálených křižovatkách, pryč od hluku tržnice na náměstí, pryč od klapotu kopyt za rohem, pryč od žen pokřikujících na sebe z oken při sundávání prádla ze šňůry a zpátky do vedlejších uliček s domy zabedněnými proti horku, kde se znovu mohla zaposlouchat do svých osamělých kroků. Tehdy pochopila, že tato vážná podoba radosti, tak čistá, protože postrádala obsah, tak spolehlivá, protože nespolehala na nikoho jiného, je ten stav, o nějž bude nadále usilovat.

Aby se Helen vyhnula povyku na náměstí, kde se zrovna odehrávaly nějaké oslavy nebo náboženská *festa*, vešla do ulice s několika obchody. Jeden z nich představoval dvojité anachronismus. Fotografické studio v tak malém městečku prostě muselo působit nepatřičně, ještě k tomu v místě s etruskou minulostí, kde i středověké kostely vypadaly moderně. Při bližším průzkumu se ale ukázalo, že i tento

neladný přízrak z budoucnosti je ve skutečnosti dost starý. Podobizny ve výloze, vystavené fotoaparáty i nabízené služby odkazovaly na průkopnické časy fotografie. Helen přitom těch třicet či padesát let, o něž obchod zastaral, prožívala jaksi intenzivněji než dvacet století od založení města. Vstoupila dovnitř.

Bledé světlo, které proudilo do obchodu skrz jemně ušpiněná okna, odhalovalo podivnou nerozhodnost. Helen měla nejprve za to, že kádinky, pipety a podivně tvarované sklo spolu s popsanými baňkami, lahvičkami a sklenicemi tvoří součást bohaté sbírky rekvizit, které zaplňovaly místnost – jízdní kola a římské přilbice, slunečníky a vycpaná zvířata, panenky a námořnické propriety. Postupně ale pochopila, že to místo uvázlo někde na půli cesty mezi vědou a uměním. Stála tedy v chemikově laboratoři, nebo v malířském ateliéru? Zdálo se, jako by to obě strany už dávno vzdaly a spor zůstal nevyřešený.

Vzadu zpoza závěsu se vynořil drobný muž s poněkud uštvánými rysy. Potěšilo ho, že mladá cizinka mluví tak dobře italsky. Po krátkém rozhovoru jí předvedl album kabinetních fotografií, takových těch staromódních, jaké v dětství sbírávala Helenina matka. Helen poznávala mnohé z předmětů, které legionáři, lovci a námořníci na fotografiích drželi. Muž ji ujistil, že je jako dělaná pro ztvárnění Minervy. Rozmotal pozadí s Parthenonem, dívku před něj umístil a začal se hrabat v rekvizitách a hledat helmu, kopí a vycpanou sovu. Helen odmítla. Než se ale ve fotografově tváři stihlo usadit zklamání, rychle dodala, že by se nechala vyfotografovat velmi ráda, ale bez kostýmu. Bez pozadí. Jen tak, jak tam stojí v obchodě. Fotograf, do stejné míry potěšený a zmatený, tedy pokročil k záznamu prvního dne Helenina nového života.

Počátkem čtvrtého roku na starém kontinentu Brevoortovi už měli za sebou všechna hlavní města a dovolenková místa navštěvovaná vystěhovalci z Ameriky, zatímco stále podstupovali jakési epizodické výpravy ve snaze rozšířit Helenino vzdělání. Vzhledem k tomu, že cestovali tak hojně a tak dlouho a hnali se za zájmy společenskými i vědeckými, Helen se stala – značně v rozporu se svou odtažitou povahou a díky matčiným neúnavným pokusům vyzdvihnout úspěchy celé rodiny – poněkud senzací. Kdykoli se Leopold vydal navštívit nějaký obzvláště zajímavý salon, zúčastnit se seance, navštívit schůzi Teozofické společnosti nebo se setkat s jedním ze svých takzvaných kolegů, paní Brevoortová vyvedla dceru na některé svoje schůzky s tvrzením, že už je dost stará, aby se naučila, jak svět doopravdy funguje. Podle etikety byla Helen samozřejmě příliš mladá na společenské události, proto ji paní Brevoortová s sebou brala nikoli jako hosta, nýbrž pro pobavení.

Muži skepticky kroužili sklenkami s brandy a dámy rozveseleně usrkávaly sherry, zatímco Helen na výzvu paní Brevoortové přečetla úryvky ze dvou náhodných knih, někdy i v různých jazycích, rychle si je zapamatovala a pak po večeri slovo od slova odrecitovala. Uvolněným hostům to připadalo poměrně okouzující. Když ale paní Brevoortová po tomto úvodním představení požádala dceru, aby v úryvcích prohodila věty a pak provedla to samé, ale pozpátku, samolibé úsměvy bez výjimky přešly ve výraz nelíčeného údivu. A to byl jen první kousek z celé řady duševních akrobacií, kterým se nakonec vždy dostalo ohromeného šepotu a potlesku. Brzy začala být její

přítomnost vyžadována. Svým způsobem přišla do módy. Paní Brevoortová ani nemusela dceru varovat, ať drží tato představení, provozovaná do značné míry v zájmu dobrého jména rodiny, v tajnosti před otcem.

Nicméně nic takového jako tajná publicita neexistuje, a tak když pan Brevoort během návštěvy u Edgecombových v Paříži nakonec zjistil, že jeho manželka využívá dceřina nadání jako salonního triku, dočista zuřil. Už poslední rok dva se jejich zájmy nápadně rozcházel a manželství úměrně tomu chátralo; Catherine a Leopold Brevoortovi se povětšinou snažili svému protějšku vyhýbat a doufali, že tak odvrátí hašteření, jímž končila většina rozhovorů. Když vyšla najevo pravda o Heleniných představeních, vztek, který se postupně ukládal a tuhl v silných vrstvách zatrpklosti, se utrhł dolů z kopce jako lavina. Paní Brevoortovou unavovaly, ba přímo znechucovaly manželovy sebestředné žvásty, jeho pochybná věda a všechny ty nadpozemské nesmysly, jež ho zdržovaly od uspokojení zcela přízemních potřeb rodiny. Jestliže věci dospěly do bodu, kdy všichni záviseli na laskavosti čím dál odtažitějších přátel, jejichž pohostinnosti požívali díky jejímu důvtipu a tvrdé práci (těmto posledním slovům dodala paní Brevoortová velkou váhu tím, že si ukázala na hrud'), a jestliže potřebovala využít Heleniných talentů k udržení a prohloubení těchto přátelství, stalo se tak jen proto, že se na něj nedalo spolehnout v otázce zajištění kvalitního rodinného života. Paní Brevoortová spíše syčela než mluvila – nechtěla se v pokoji pro hosty u Edgecombových hádat a překřikovat. Pan Brevoort se ale nerozpákoval. Bůh jejich dceru obdaroval, aby s Pánem mohla hovořit, ječel, a z toho se nebude dělat svatokrádežný cirkusový kousek. Jeho dceru nebudou vláčet tím frivolním bahnem, ve kterém se tak ráda rochní ona. Jeho dcera se nevystaví tomuto intelektuálnímu smilstvu.

Helen se po celou dobu hádky dívala na špičky bot. Nechtěla pohlédnout otcí do tváře a vidět, jak jeho ústa vypouštějí ta nesmyslná slova. Jen by se tím potvrdilo, že za něj mluví někdo jiný. Takto to byl jen hádavý hlas – řev oddělený od těla, nijak nesouvisel s jejím otcem. Spíše než hrozivý tón ji děsila nesoudržnost té jeho tirády, protože soudila, že neexistuje větší násilí než to, kterého se dopustíme pokroucením smyslu.

Po této rozeprě (paní Brevoortovou to stálo jeden zahanbený rozhovor s paní Edgecombovou druhý den ráno, následovaný několika týdny delikátní antidrbové kampaně po celé Paříži, aby aspoň částečně odčinila škody napáchané toho večera) Helen navzdory všemu a pod nej přísnějším dohledem nadále rozvíjela své vlohy. I když se jí nelíbilo podléhat otcově puntičkářské a nesourodé výuce, nepřipadalo jí jeho cepování horší než matčina společenská.

Jedna z mála vlastností, kterou Brevoortovi sdíleli, i když z úplně jiných důvodů, byl přezíravý nedostatek zájmu o aktuální události. Paní Brevoortová vnímala vpád veřejných záležitostí do soukromého života jako osobní urážku. O administrativní, finanční a diplomatické procesy, které udržovaly společnost v chodu, se zajímala asi jako o motor pod kapotou auta nebo o kotelnu v podpalubí parníku. „Věci“ by měly prostě „fungovat“. Vůbec ji nezajímalo vysvětlování nějakého mechanismu, co je za problém s nějakým umaštěným pístovým ventilem. Pokud šlo o pana Brevoorta, jak by vůbec mohly každodenní zprávy oslovit někoho, kdo se zabývá věčností? Oba žili na periferii politické reality, a proto jim ihned nedošlo, jak vážné dopady bude mít atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda.

Všichni jim říkali, jaké mají štěstí, že jsou zrovna ve Švýcarsku, a radili jim, ať ze země neodjíždějí, dokud se situace nevyjasní. Brevoortovi zavítali do Curychu, kam se už několik měsíců chystali na návštěvu přátel; poté měli odjet na letní dovolenou. Viděli tam, jak švýcarská armáda mobilizuje, a doslechli se, že hranice střeží vojáci. Sezóna vrcholila a na horách, v údolích a kolem horských jezer se potulovaly tisíce Američanů – od rekonvalescentů, kteří utráceli úspory v putykách u obecních lázní, až po velká zvířata z New Yorku léčená ve velkolepých hotelech. Orme Wilson se například nacházel v Bernu, Chauncey Thorowgood v Ženevě, kardinál Farley v Brunnenu a Cornelius Vanderbilt ve Svatém Mořici. Avšak všichni Američané, s nimiž se Brevoortovi cestou potkali, jako by se nezávisle na svém postavení pomátli na rozumu. Mluvalo se o válce. Světové válce.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Růst.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.